

ФІЛОСОФІЯ ГРОШЕЙ

*Линок О. В., ПКТБ Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна*

Філософія грошей — філософський аналіз системного впливу логіки грошей, грошових відносин на світоглядно-духовний світ людини і суспільства.

Цілісна картина грошей може бути створена на основі їх аналізу не тільки як засобів обігу, але і як мети. В якості засобів обігу гроші сприяли розвитку торгівлі, прискоренню і розширенню руху товарів і послуг, формуванню державних і міждержавних господарських зв'язків.

Нагромадження грошей, з точки зору цінностей ліберального суспільства, є вельми корисним кроком, оскільки забезпечує розвиток економіки, забезпечує процвітання держави. Обсяги концентрації грошей в руках однієї особи часто асоціюються з її продуктивною енергією, силою волі і неординарністю. Нерідко гроші виконують роль еквівалента Я їхнього власника, його здібностей і цінностей, а грошовий капітал сприймається як джерело свободи людини, умова реалізації її творчих сил.

Особливого значення гроші набувають у корумпованому суспільстві, в якому відсутнє природне право людини на свободу, творчість і гідне існування. У такому суспільстві функції і значення грошей деформовані і гіпертрофовані, а цінність людини визначається як її купівельна здатність (людина може стільки, скільки вона здатна купити). Таке суспільство постає перед людиною як товар, адже у ньому все може бути купленим (закон, мораль, громадська думка, справедливість і навіть життя).

Гроші безперечно є цінністю. Однак вести мову про реальну їх вартість можна було лише тоді, коли вони існували у формі благородних металів (золота, срібла), так званих повноцінних грошей. Перехід до інших форм грошей (монети, банкноти), які мають лише номінальну вартість, перетворив їх на знак, символ, носія інформації.

Гроші — особливий товар, який є загальним еквівалентом (рівноцінністю) під час обміну товарів, їхньою формою вартості.

Гроші — це історично визначена, властива товарному виробництву форма економічних зв'язків між товаровиробниками, й тому ми повинні сприймати їх не просто як річ, що спрощує мінові операції, а як суспільні відносини людей, виражені через гроші.

Аристотель розрізняв два види багатства: багатство як сукупність споживних вартостей (природне, істинне багатство) і багатство як накопичення грошей. Багатство першого виду має межу, якою є споживання. Багатство, виражене

у грошовій формі, не знає меж. Відповідно до цього Аристотель розрізняв економіку і хрематистику. Під економікою він розумів мистецтво надбання благ, необхідних для життя чи корисних для дому, а також для держави, тобто природну господарську діяльність, зв'язану з виробництвом продуктів (споживних вартостей). Вона включала й обмін (дрібну торгівлю) у межах, необхідних для задоволення потреб. Хрематистикою Аристотель називав мистецтво наживати багатство, робити гроші. Це діяльність винятково у сфері обігу, спрямована на накопичення багатства у формі грошей (велика торгівля і лихварство), яка є, на думку Арістотеля, неприродною. Засуджуючи хрематистику, він, проте, розумів, що економіка неминуче переходить у хрематистику.

Розмірковуючи про походження грошей, відомий середньовічний вчений Фома Аквінський дотримувався думки, що вони виникли внаслідок домовленості між людьми. Їх призначення — полегшити справедливий обмін. При цьому поняття грошей та монети він не розрізняв. Визнаючи необхідність грошей як засобу обігу, він розглядав їх і як міру вартості.

Фома Аквінський засуджував лихварство. На його думку, стягувати проценти, надаючи гроші в позичку, означало б продавати те, чого насправді не існує. Тут немає рівності, а тому нема і справедливості. Оскільки гроші винайдено для обміну, «перший і головний результат користування грошима полягає в їх уживанні або витраті».

Якщо виходити з того, що гроші за своїм функціональним призначенням виступають у товарному обігу як засіб реалізації вартості. І це природньо, оскільки саме ця функція забезпечує товарну масу необхідним носієм (матеріалом) для вираження їхньої вартості

Гроші як міра вартості, однорідні і використовуються в якості масштабу для виміру відносних вартостей товарів. Подібно до того, як ми вимірюємо відстань у милях або кілометрах, аналогічно ми вимірюємо вартість товарів у грошовому виразі, надаючи їм форму ціни. Виражаючи ціни в грошових одиницях (доларах, марках, гривнях) можна визначати та порівнювати вартості різноманітних товарів.

Отже, гроші виступають в якості масштабу вартості та рахункової одиниці, що дає можливість здійснювати економічний облік та аналіз.

Купівельна спроможність або реальна вартість грошей - це кількість товарів та послуг, які можна придбати за грошову одиницю.

Висновок. Розглядаючи сутність грошей ми можемо прийти до висновку, що гроші, як економічна категорія, обслуговують всі сфери ринкових відносин, що базуються на еквівалентному товарному обміні, виконуючи при цьому чотири функції.

Сучасні гроші є засобом обміну й мірилом вартості, а також засобом збереження вартості і законним платіжним засобом. Цю останню властивість грошам надає держава, яка через своє законодавство та спеціальні інститути взагалі керує грошовим обігом країни.

Гроші можуть мати свою власну цінність (товарні або металеві) і цінність похідну від функцій, що їх вони виконують - кредитні гроші. Функцію нагромадження гроші можуть успішно виконувати тільки при збереженні їх вартості тобто при незмінному загальному рівні цін.

Гроші мають свою специфічну форму прояву. Тому в господарській практиці назву грошей можуть носити: національні грошові знаки; іноземна валюта; запаси на банківських рахунках (депозитні та електронні гроші); кошти витрачені на придбання цінних паперів; боргові зобов'язання, які використовуються для платежів тощо. Аналіз функцій грошей вимагає розгляду не тільки кожної функції зокрема, але і їх разом як єдиного цілого. У сукупності вони забезпечують реальний рух грошей тобто функціонування грошової маси.